

Monografija

O KNJIGI

V OPOMIN

Darka Zvonar Predan

Dnevnik avstro-ogrskega oficirja in plemiča je botroval znanstveni monografiji, ki je veliko več kot družinska kronika

Ko je Mira Miladinović Zalaznik konec leta 2013 dobila od sodelavca Goriškega muzeja v Novi Gorici Draga Sedmaka v roke rokopis, pisan s črnolom v stari nemški gotici, se ji je skupaj s prošnjo, naj ga transkribira, postavilo več vprašanj. Na začetku seveda to, kdo je avtor. Izkazalo se je, da je dragoceni zvezek v temno rdečem usnju polnil upokojeni avstro-ogrski generalmajor, baron Johann von Maasburg, do smrti leta 1923 prebivajoč v Vipavi, kjer je že stoletja živela družina njegove žene Rose Tribuzzi. Iskanje nadaljnjih odgovorov je po debelih sedmih letih dalo dragocen rezultat, izčrpno znanstveno monografijo, ki ne zapolnjuje samo vrzeli v družinski zgodovini slovenske veje plemiških Maasburgov, izvirajočih iz današnje Češke in tesno vpetih v lokalno vipavsko okolje, marveč v naši zgodovini sploh. Nikakor ne samo v vipavski, navsezadnje je eden od obeh Johannovih sinov, v prvi svetovni vojni padli Friedrich, nekaj časa živel v Mariboru, njegov sin, Johannov vnuk Nikolaus, pa po poroki z grafico Christiane de Ceschi a Santa Croce na ženinem gradu Bizeljško. In tudi njiju je, tako kot vipavsko plemiško vejo, kljub sodelovanju s partizani, po drugi svetovni vojni doletelo preganjanje nove oblasti vključno z zaplembo vsega imetja.

Med zaplenjenimi predmeti vipavskih Maasburgov je bil tudi dnevnik oziroma kronika, ki jo je pred in med prvo svetovno vojno pisal Johann Maasburg. Velika je že avtorčina zasluga za to, da jo je izbrskala iz pozabe in razvozlala staro pisavo, še dodatna pa, da jo je nadgradila z uvidom v vojni in povojni čas. Tudi v tistega po drugi svetovni vojni, ko je bila rodbina Maasburg nasilno izkoreninjena iz svojih (slovenskih) krajev in naše zgodovine, ki nam, tako avtorica, "ni vedno v ponos, vedno pa v opomin".

Dodajmo, da je knjiga obogatena še z izčrpno uvodno študijo Draga Sedmaka o Vipavi in Vipavcih v drugem desetletju prejšnjega stoletja ter z Maasburgovo kroniko v prevodu in še v transkripciji v nemščini.

Mira Miladinović Zalaznik: Izgubljeni spomin Vipave: generalmajor Johann von Maasburg in njegovi

Baron Johann von Maasburg, naslovni c. kr. generalmajor v pokoju, se je na rojstni dan cesarja Franca Jožefa 18. 8. 1916, potem ko so Italijani močno bombardirali Gorico, odločil, da ne bo več pisal kronike. Odločitev je utemeljil z besedami "Prihajajoče dogodke imam za začetek konca" ter jo podkrepil z analizo stanja v Evropi in kritiko avstro-ogrške strategije: "Močna, v prihodnost zazrta vlada bi v mirnem času ne bila smela zamuditi izgradnje obrambne usposobljenosti pomembnega soškega območja s pomočjo stalnih utrdbenih črt, izgradnje strateško pomembnih železniških poti, priprave vodovoda na Krasu, izgradnje cest ..."

Danes odločitev barona, ki je živel v Vipavi, da dnevnika ne bo pisal več, obžalujemo. Vso vojno so ga kot upokojenega visokega častnika avstro-ogrške vojske, ki je poznal vojno iz lastnih izkušenj, zaposloval misli, ki jih je v prvi polovici 19. stoletja ubesedil Heinrich Heine v pesmi Vprašanja: "Kaj pomeni človek?/Od kod prišel je? Kam odhaja?" Odgovora na ta vprašanja ni našel, zato si je vzel edino svobodo, ki jo je takrat imel, da o žrtvah ni pisal. Ko bi baron s svojimi zapisi nadaljeval do smrti, bi lahko ob izobraženega pričevalca in očividca izvedeli še marsikaj o življenju njegove družine in ljudi na Vipavskem tudi po koncu vojne, razpadu habsburške monarhije in razmerah v drugi državi, ki sta ji bili Goriška in Vipavska izročeni, namreč Italiji.

Maasburg se na koncu kronike, ki jo je formalno zaključil "dne 8. novembra 1918 v usode najtežjih urah Avstro-Ogrske", ni še enkrat ozrl na položaj doma in po svetu, kakor ga je orisal ob začetku vojne in še enkrat po dveh letih vojevanja. V kroniki je bil velikokrat kritičen do vojne strategije svoje države, še bolj do njenega ravnanja v frontnih krajih pred vojno. Prav tako ni več omenil diplomatov, ki jim je na začetku vojne očital nesposobnost reševanja svetovnih konfliktov, vsem vpletenim stranem pa preveliko slo po vojni, ki ni prinesla drugega kot žrtve.

Baronova kronika, ki se je v miru začela z minljivostjo življenja, se zadnje dni vojne ni zaključila z omembo španske gripe, ki je sledila koleri, tifusu in drugim nalezljivim boleznim ter je divjala v letih 1918 do 1920 po vsem svetu in zahtevala skoraj 50 milijonov življenj. Kronika se ni končala s številom 13.471.000 padlih vojakov, med njimi je bil tudi Johannov mlajši sin Friedrich, in 4.300.000 drugih žrtev. V kroniki tudi ni bilo omenjenih 1.500.000 v Turčiji pobitih Armencev, ki so jih Turki ubili od marca 1915 do konca 1916. Vendar se je na neki, recimo temu vojno literaren način njegova kronika vendarle zaključila z minljivostjo, ki jo je generalmajor upesnil v lastnih verzih: "Vrste se dobri dnevi - a hudih je še več./Prenesti moral vse sem, in preboleti tudi./Nihče ni videl me tožiti, solz tok dušiti. // Da, stokaj; jok se nikdar ne utrudil/

Vrste se dobri dnevi - a hudih je še več./Prenesti moral vse sem, in preboleti tudi./Nihče ni videl me tožiti, solz tok dušiti." Pod Maasburgove zapise so se "v slovo, dne 8. novembra 1918 v usode najtežjih urah Avstro-Ogrske", podpisali njeni "zadnji zvesti borci", načelnik generalštaba 7. korpusa Alois von Panos, general pehote in poveljnik 7. korpusa Georg Schariczter in polkovnik Hugo Jilg, dodeljen korpusu generalštaba.

Johann je z ženo Roso v Vipavi doživel konec velike vojne, propad avstro-ogrškega, ruskega in otomanskega cesarstva ter nastanek novih nacionalnih držav ter Sovjetske zveze. Iz Vipave je po rapalski mirovni pogodbi nastal Vipacco. Zavezniki so s tem delom slovenskega ozemlja poplačali Italiji njen izstop iz obrambne vojaške zveze centralnih sil leta 1915, sklenjene leta 1879 med Nemškim cesarstvom in Avstro-Ogrsko, ki se ji je leta 1882 priključila Kraljevina Italija.

Johann je 17. 1. 1923 umrl v Vipavi. Ali je še doživel, da se je leta 1921 na Dunaju ločeni starejši sin Wilhelm, avstro-ogrski podpolkovnik, vrnil domov v Vipavo, se ne ve. Mater in sina je druga svetovna vojna doletela v Vipavi, kjer je baron Wilhelm reševal domačine, da jih Nemci niso ustrelili, o čemer so se ohranila ustna in pisna pričevanja. Osvoboditvi maja 1945 so sledili aretacije, izvensodni poboji, postopki pred sodišči in izvrševanja smrtnih kazni, kar se je v teh krajih počelo že med drugo svetovno vojno.

Rosa je umrla 3. 3. 1947, stara skoraj 95 let. Dovoljenja za materin pokop v Vipavi sin od oblasti ni dobil. Pač pa mu je Evgen Mayer, graščak z gradu Lože, čigar oče, posestnik Karl Eugen Mayer, prvi načelnik vipavske podružnice Slovenskega planinskega društva, ustanovljenega 6. 2. 1913, je prijateljeval z generalmajorjem, ponudil, da Roso pokopljejo v njihovi grobnici v grajski kapeli. Dovoljenje za pokop v Mayerjevi grobnici so dale tudi oblasti.

Wilhelmu slovenske oblasti po koncu vojne niso izplačevale avstrijske pokojnine. Avgusta 1947 je iz Vipave z njihovim dovoljenjem odšel na operacijo v Trst, od tam v Avstrijo, kjer je leta 1957 v pomanjkanju in utrujen od bolezni v Celovcu umrl, ne da bi še kdaj videl Vipavo.

Okrajno sodišče v Gorici je po Rosini smrti in Wilhelmovem odhodu z odločbo z dne 4. 4. 1949 odredilo zaplembo vsega premičnega in nepremičnega premoženja "Massburger Roze in Massburger Viljema, pos. iz Vipave 34 kot oseb nemške narodnosti". Starima človekoma, od tega enemu pokojnemu, drugemu invalidu, katerih imen se sodne oblasti vse do konca postopka niso potrudile zapisati pravilno, so vzeli vse.

Avtor knjige

Prof. dr. Mira Miladinović Zalaznik, letnik 1952, je upokojena profesorica za zgodovino nemške književnosti na Inštitutu za germanistiko ljubljanske Filozofske fakultete in raziskovalka na Inštitutu Nove revije, zavodu za humanistiko.

Založba:
Inštitut Nove revije

Leto izida: 2021

Št. stran: 671

Vezava: mehka

Cena: 36 evrov